

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента
Чернадчук Тамари Олександрівни на дисертаційне дослідження
Кібець Дар'ї Вікторівни «Адміністративно-правове регулювання
валютних обмежень», подане на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Протягом останніх десятиліть Україна перебуває у фазі активних соціально-економічних, політичних та світоглядних трансформацій, спрямованих на формування ефективного державного механізму та якісно нового соціального середовища. Поглиблення процесів глобалізації, загальносвітової та регіональної інтеграції спричиняє підвищення ролі міжнародних стандартів у різних сферах суспільного життя, в тому числі у сфері господарської діяльності та контролю за її здійсненням. Із проголошенням незалежності України почався процес зростання кількості експортно-імпортних операцій, з'явилася можливість виходу на зовнішній ринок для будь-якого господарюючого суб'єкта, відкрився валютний ринок для фізичних осіб. Такі обставини обумовили необхідність належного правового врегулювання відносин з приводу використання валютних цінностей, результатом чого стало поступове розширення кола нормативних правових актів у валютній сфері. Саме необхідність оперативного вирішення великої кількості тактичних завдань у зазначеній сфері й значний обсяг нормативного матеріалу послужили причиною орієнтації наукових досліджень у валютно-правовій сфері на коментування чинних норм законодавства, у тому числі дослідження питання адміністративно-правового регулювання валютних обмежень. З огляду на зазначені обставини дисертація Кібець Д.В. є актуальною і своєчасною, оскільки вона присвячена теоретичному осмисленню адміністративно-правового регулювання валютних обмежень.

Про актуальність дослідження свідчить і те, що дисертаційне дослідження виконане відповідно до основних положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету міністрів України від 8 лютого 2017 р., Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., а також науково-дослідних тем «Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства» (номер державної реєстрації 0114V001904), «Шляхи оптимізації інститутів адміністративного та кримінального права на трудові та соціальні правовідносини населення України» (номер державної реєстрації 0113U007517) Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету.

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом дисертації та опублікованими працями дає підстави стверджувати, що логічно побудований зміст дисертації дозволив автору послідовно та науково обґрунтовано досягти мети та вирішити завдання, які були поставлені на початку дослідження. Заслуговує на увагу те, що дане дисертаційне дослідження є першою фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою визначенню сутності та особливостей адміністративно-правового регулювання валютних обмежень, а також виробленню пропозицій щодо його покращення.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Здобувач використав численні наукові праці фахівців у галузі загальної філософії, соціології, теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права, фінансового права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дослідження є

Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, закони та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають правові засади регулювання валютних обмежень. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є узагальнення практики діяльності суб'єктів регулювання валютних обмежень в Україні.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: історико-правовий, гносеологічний, порівняльно-правовий, структурно-функціональний, аналітичний та інші методи пізнання процесів і явищ. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на підставі узагальнення та аналізу існуючих підходів учених, чинного законодавства України і практики його реалізації, а також проектів нормативно-правових актів визначити сутність та особливості адміністративно-правового регулювання валютних обмежень в Україні, а також окреслити напрямки його вдосконалення. Відповідно до мети дослідження, чітко сформульовані основні завдання дисертаційного дослідження.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового регулювання валютних обмежень.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає, насамперед у тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів наукового пізнання, на підставі аналізу наукових праць учених та відповідної нормативно-правової бази визначити сутність та

особливості адміністративно-правового регулювання валютних обмежень та запропонувати авторське бачення напрямків його удосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в роботі, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- висновок дисертанта про те, що до основних завдань валютного регулювання необхідно віднести: забезпечити мінімальний зовнішній вплив на курс валют в Україні; створити відповідний статус національної валюти, який би підвищив рівень довіри населення саме до вітчизняної грошової одиниці; формування державного валютного резерву; забезпечити належну регламентацію порядку використання іноземної валюти суб'єктами валютного ринку країни, що визначає динаміку його кон'юнктури, а відтак і стан обмінного курсу; забезпечити дотримання умов валютного законодавства всіма учасниками відповідних правовідносин; створити стабільні зовнішні економічні та політичні відносини із іншими країнами світу (с. 41);

- виокремленні здобувачем основні форми валютного регулювання, до яких віднесено наступні: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція, валютні обмеження, регулювання конвертованості валюти, регулювання облікових ставок Національного (центрального) банку; управління валютними резервами; регулювання платіжного балансу (с. 76);

- обґрунтування дисертантом того, що під механізмом адміністративно-правового регулювання валютних обмежень варто розуміти сукупність відповідних елементів, які взаємодіючи між собою дозволяють упорядкувати та організувати правовідносини, що виникають під час здійснення валютного регулювання у формі валютних обмежень (с. 82);

- з'ясовані особливості законодавчих обмежувальних заходів у сфері валютного регулювання, а саме: по-перше, визначаються: державно-владні

суб'єкти, які здійснюють валютний контроль та ліцензування господарської діяльності зі здійснення валютних операцій, повноваження цих суб'єктів щодо втручання у сферу валютних відносин; по-друге, встановлюється особливий порядок надання дозволу на здійснення господарської діяльності з проведення валютних операцій; по-третє, закріплюються загальні вимоги щодо порядку безпосереднього здійснення зазначених операцій (с. 120-121);

- обґрунтоване значення підзаконного рівня регулювання валютних обмежень, яке полягає у тому, що саме на ньому: конкретизуються вимоги до процедури надання дозволу на здійснення господарської діяльності з проведення валютних операцій; уточнюється та конкретизується порядок здійснення резидентами та нерезидентами валютних операцій на території України; визначається порядок переміщення валюти та валютних цінностей через кордони України; запроваджуються конкретні види та форми обмежень щодо використання іноземної валюти в Україні та проведення операцій із нею (с. 124-125);

- запропоноване здобувачем визначення адміністративно-правових методів регулювання валютних обмежень як сукупності закріплених у нормах адміністративного права, прийомів та способів впливу, за допомогою яких компетентні суб'єкти впроваджують зазначені обмеження та забезпечують відповідний владний вплив на сферу валютно-фінансових відносин (с. 132);

- визначення юридичної відповідальності за порушення законодавства, що регулює валютні обмеження в Україні, як безумовного, забезпеченого силою державного впливу (аж до примусу), обов'язку особи, яка вчинила зазначене правопорушення, понести (зазнати для себе) певні негативні наслідки, характер, міра та порядок застосування яких визначаються законом (с. 157-158).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Наукова і практична цінність дисертації.

Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Вдала структурна побудова дисертації підкреслює науково вивіреним та аргументованим підхід до вирішення поставлених задач і досягнення мети дослідження: висунуті й обґрунтовані дисертантом положення та рекомендації становлять наукову цінність, оскільки в дисертації вирішено важливу загальнодержавну проблему, що має суттєве значення для науки адміністративного права.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; навчальному процесі та практичній діяльності.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у шести статтях, опублікованих у фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, а також чотирьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

На нашу думку, Кібець Д.В. достатньо повно розкрила тему дисертації. Дисертація написана державною мовою, стиль написання характеризується лаконічністю й обґрунтованістю при викладенні думок, логічною побудовою. Автор толерантна в полеміці з іншими науковцями, виявила професійну культуру при використанні цитат із наукових джерел.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Дисертаційне дослідження Кібець Д.В. має багато позитивних аспектів, але у той же час, поряд з безумовно цінними здобутками, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Запропонований здобувачем перелік загальних принципів валютного

регулювання (с. 46-47) варто доповнити такими принципами, як гласність, обґрунтованість та пропорційність.

2. Вказуючи на те, що ні в чинному законодавстві, ні серед науковців не сформовано єдиного підходу щодо визначення завдань, функцій та принципів валютного регулювання (с. 47-48), дисертантові варто було б висловити своє бачення шляхів усунення вказаної проблеми.

3. У підрозділі 1.4 «Правові засади валютного регулювання та місце серед них адміністративно-правового регулювання» (с. 61-74) здобувачеві варто було б більш детально проаналізувати значення норм адміністративного права для регулювання валютних обмежень, а також визначити за якими напрямками вони реалізуються у досліджуваній сфері.

4. Потребує додаткового обґрунтування висновків здобувача щодо того, що ліцензування як спосіб регулювання валютних обмежень полягає у тому, що держава, з одного боку дозволяє здійснення індивідуальним та колективним суб'єктам валютних операцій, а з іншого, обмежує їх свободу у здійсненні таких операцій, встановлюючи для певних їх видів суворі вимоги, яким повинен відповідати суб'єкт, що має намір здійснити відповідну валютну операцію (с. 138), оскільки ліцензування навпаки в порівнянні з іншими методами регулювання валютних обмежень дозволяє займатися певними видами господарської та фінансової діяльності, хоч і встановлює окремі вимоги.

5. Не зовсім повно визначено дисертантом структурні елементи механізму адміністративно-правового регулювання валютних обмежень, до яких включено: 1) норми адміністративного права; 2) реалізація норм адміністративного права; 3) адміністративні правовідносини; 4) юридичні факти (с. 147). Вказаний перелік доцільно доповнити такими елементами, як правові інструменти та правові засоби.

Незважаючи на висловлені зауваження та побажання, які, на нашу думку, суттєво не впливають на загальний результат, а лише характеризують складність досліджуваної проблематики, є всі підстави вважати, що здобувач

продемонстрував глибоке осмислення об'єкту і предмету дослідження, вміння працювати з науковою літературою, робити узагальнення та висновки, самостійно ставити та вирішувати наукові й практичні завдання, пропонувати напрями вирішення теоретичних та практичних проблем. Отже, слід відзначити загальну наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Дисертація та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Загальний висновок.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове регулювання валютних обмежень» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Кібець Дар'я Вікторівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Сумського національного аграрного університету
кандидат юридичних наук, доцент

Т.О. Чернадчук

